

UČEBNÍ OSNOVY

Vzdělávací oblast: **Jazyk a jazyková komunikace**

Vyučovací předmět: **Český jazyk a literatura**

Cvičení z českého jazyka

Charakteristika předmětu

Ve vyučovacím předmětu **Český jazyk a literatura** je realizován obsah vzdělávací oblasti Jazyk a jazyková komunikace.

Dovednosti získané ve vzdělávacím oboru **Český jazyk a literatura** jsou potřebné nejen pro kvalitní jazykové vzdělání, ale jsou důležité i pro úspěšné osvojování poznatků v dalších oblastech vzdělávání. Užívání češtiny jako mateřského jazyka v jeho mluvené i písemné podobě umožňuje žákům poznat a pochopit společensko-kulturní vývoj lidské společnosti. Při realizaci daného vzdělávacího oboru se vytvářejí předpoklady k efektivní mezilidské komunikaci tím, že se žáci učí interpretovat své reakce a pocity tak, aby dovedli pochopit svoji roli v různých komunikačních situacích a aby se uměli orientovat při vnímání okolního světa i sebe sama.

Vzdělávací obsah vzdělávacího oboru **Český jazyk a literatura** má komplexní charakter, ale pro přehlednost je rozdělen do tří složek: Komunikační a slohové výchovy, Jazykové výchovy a Literární výchovy. Ve výuce se však vzdělávací obsah jednotlivých složek vzájemně prolíná.

V *Komunikační a slohové výchově* se žáci učí vnímat a chápat různá jazyková sdělení, číst s porozuměním, kultivovaně psát, mluvit a rozhodovat se na základě přečteného nebo slyšeného textu různého typu vztahujícího se k nejrůznějším situacím, analyzovat jej a kriticky posoudit jeho obsah. Ve vyšších ročnících se učí posuzovat také jazykové prostředky textové výstavby a kompozici textu.

V *Jazykové výchově* žáci získávají vědomosti a dovednosti potřebné k osvojování spisovné podoby českého jazyka. Učí se poznávat a rozlišovat jeho další formy. Jazyková výchova vede žáky k přesnému a logickému myšlení, které je základním předpokladem jasného, přehledného a srozumitelného vyjadřování. Při rozvoji potřebných znalostí a dovedností se uplatňují a prohlubují i jejich obecné intelektové dovednosti, např. dovednosti porovnávat různé jevy, jejich shody a odlišnosti, třídit je podle určitých hledisek a dospívat k zobecnění. Český jazyk se tak od počátku vzdělávání stává nejen nástrojem získávání většiny informací, ale i předmětem poznávání.

V *Literární výchově* žáci poznávají prostřednictvím četby základní literární druhy, učí se vnímat jejich specifické znaky, postihovat umělecké záměry autora a formulovat vlastní názory o přečteném díle. Učí se také rozlišovat literární fikci od skutečnosti. Postupně získávají a rozvíjejí základní čtenářské

návyky i schopnosti tvořivé recepcce, interpretace a produkce literárního textu. Žáci dospívají k takovým poznatkům a prožitkům, které mohou pozitivně ovlivnit jejich postoje, životní hodnotové orientace a obohatit jejich duchovní život.

Digitální technologie v českém jazyce: V počátečním období se žáci učí technologie ovládat, později je využívají k samostatnému vyhledávání informací, tvorbě prezentací, k psaní textů a především ke komunikaci. Na významu nabývá čtení a orientace v elektronických textech. Neopominutelné je osvojení dovedností, které žákům umožní využití textových editorů při psaní vlastních textů. Pro některé žáky se znevýhodněním navíc využití digitálních technologií představuje podporu při jejich školní práci.

Ve vyučovacím předmětu Český jazyk a literatura (2.stupeň) žáci využívají digitální technologie v rámci přípravy na výuku, při tvorbě prezentací a k vyhledávání informací, například v online katalozích (Pravidla českého pravopisu, Český národní korpus, slovníky české a světové literatury, ukázky z děl autorů, aktuální mediální obsahy aj.). Využívání digitálních technologií tak přispívá ke zvyšování kvality žákova informačního portfolia. Digitální technologie představují prostředí, v němž probíhá významná část běžné komunikace žáků, a proto jsou ve škole využívány také jako nástroj aktivizace a motivace žáků zabývat se procesem komunikace a jejími jazykovými prostředky.

Cílové zaměření vzdělávací oblasti

Vzdělávání v oblasti směřuje k:

- pochopení jazyka jako prostředku historického a kulturního vývoje národa, a důležitého sjednocujícího činitele národního společenství
- pochopení jazyka jako důležitého nástroje celoživotního vzdělávání
- rozvíjení pozitivního vztahu k mateřskému jazyku a jeho chápání jako zdroje pro rozvoj osobního i kulturního bohatství
- rozvíjení pozitivního vztahu k mnohojazyčnosti a respektování kulturní rozmanitosti
- vnímání a postupnému osvojování jazyka jako prostředku k získávání a předávání informací, k vyjádření jeho potřeb i prožitků a ke sdělování názorů
- zvládnutí pravidel mezilidské komunikace daného kulturního prostředí a rozvíjení pozitivního vztahu k jazyku v rámci interkulturní komunikace
- samostatnému získávání informací z různých zdrojů a k zvládnutí práce s jazykovými a literárními prameny i s texty různého zaměření
- získávání sebedůvěry při vystupování na veřejnosti a ke kultivovanému projevu jako prostředku prosazení sebe sama
- individuálnímu prožívání slovesného uměleckého díla, ke sdílení čtenářských zážitků, k rozvíjení pozitivního vztahu k literatuře i k dalším druhům umění založených na uměleckém textu a k rozvíjení emocionálního a estetického vnímání

1. Společné výchovné a vzdělávací strategie k rozvoji klíčových kompetencí

Výuka předmětu přispívá k utváření a rozvoji klíčových kompetencí takto:

Kompetence k učení:

- učitel motivuje žáka k aktivnímu zapojování se do vyučovacího procesu (skupinová práce), žák kriticky hodnotí výsledky svého učení;
- učitel stanovuje dílčí vzdělávací cíle v osvojování pravopisu, žák efektivně využívá jazykové příručky (Pravidla českého pravopisu, Slovník spisovné češtiny, Internet), vyhledává a třídí informace a propojuje je do širších významových celků, osvojuje si základní jazykové a literární pojmy, kriticky hodnotí výsledky svého učení;
- učitel sleduje při hodině pokrok všech žáků, zohledňuje rozdíly ve znalostech a pracovním tempu jednotlivých žáků, žák se zdokonaluje ve čtení souvislého textu s následným porozuměním;

Kompetence k řešení problémů:

- učitel zadává úkoly způsobem, který umožňuje volbu různých postupů, žák se aktivně podílí na řešení problému formou skupinové práce (oprava chybného textu), využívá získaných vědomostí a dovedností k objevování různých variant řešení, postupně se učí přijímat názory druhých, vzájemně si radit a pomáhat;

Kompetence komunikativní:

- učitel vede žáka ke kultivovanému mluvenému projevu, žák dovedně formuluje a vyjadřuje své myšlenky a názory v logickém sledu, výstižně, souvisle a kultivovaně, a to jak v písemném, tak v ústním projevu;
- učitel usměrňuje zapojování žáků do diskuse, žák naslouchá promluvám druhých lidí, vhodně reaguje, umí obhájit vlastní názor a vhodně argumentovat;
- žák se orientuje v textech a využívá informačních a komunikačních zdrojů;

Kompetence sociální a personální:

- učitel vyžaduje dodržování pravidel slušného chování (v hodinách slohu a literární výchovy zařazuje vhodné situace – pozdrav, omluva, žádost), žák projevuje vzájemnou úctu a ohleduplnost v jednání s druhými lidmi a učí se chápat jejich rozdílnost;
- učitel podporuje žákovu sebedůvěru a jeho samostatný rozvoj při prezentaci jeho vlastních prací, četbě, recitaci, žák umí pojmenovat svůj osobní problém (dokáže se zeptat, požádat o pomoc, pomáhat slabším);
- učitel vede žáka k potřebě efektivně spolupracovat s ostatními při řešení daného úkolu, žák účinně spolupracuje ve skupině;

Kompetence občanské:

- učitel motivuje žáka k zájmu o kulturní dědictví i současné umění (výstavy, četba, členství v Klubu mladých diváků), žák se prostřednictvím pověstí seznamuje s historií českého státu, získává kladný vztah ke kulturním památkám, uměleckým dílům a tradicím;
- učitel podporuje všestranný harmonický rozvoj žákovy osobnosti, žák se věnuje tvořivému psaní, prezentuje svůj vlastní názor a je schopen vyslechnout a respektovat názor druhých, kriticky vnímá informace z časopisů, novin a televizních programů, pracuje s literaturou a mluvnickými cvičeními s ekologickou tematikou, a tím získává kladný vztah k životnímu prostředí;

Kompetence pracovní:

- učitel vede žáka k dodržování pravidel bezpečnosti a ochrany zdraví, k využívání znalostí v běžné praxi a k dodržování bezpečnostních pravidel při práci

- s výpočetní technikou;
- žák přistupuje efektivně ke své práci.

Kompetence digitální na 1.stupni:

- dáváme žákům prostor ke čtení elektronických textů s hlubším porozuměním, včetně porozumění významu obrazných symbolů (piktogramů)
- vedeme žáky ke zjištění, které čtenářské strategie jsou vhodné i pro digitální čtení, a k využívání grafických organizérů pro třídění a uspořádání informací
- učíme žáky využívání navigace v různých prostředích obrazovky (např. šipky, mapy stránek, nelineární navigace)
- klademe důraz na hodnocení důvěryhodnosti digitálních informací, které žáci vyhledají, a na ověřování informací z více zdrojů
- podporujeme žáky v získání dovedností a návyků spojených s psaním na dotykovém displeji a v orientaci v rozložení jednotlivých znaků, velkých a malých písmen, číslic a symbolů na klávesnici vedeme žáky k dodržování základních hygienických návyků při práci s digitálními technologiemi
- učíme žáky vybírat vhodné technologie s ohledem na zvolený formát sdělení (SMS, e-mail, chat) a pro sdílení výsledků samostatné nebo společné práce
- umožňujeme žákům využívání online slovníků (slovník spisovné češtiny, slovník cizích slov)
- vedeme žáky k odlišení vlastního a cizího obsahu, k vnímání problematiky autorství

Kompetence digitální na 2.stupni:

- vedeme žáky k samostatnému a skupinovému kritickému posuzování spolehlivosti informačních zdrojů a informací, k dodržování zásad ochrany duševního vlastnictví, zejména při tvorbě a naplňování portfolií a přípravě vlastních komunikátů v digitálním prostředí včetně tvorby nových digitálních obsahů
- navozujeme různé modelové komunikační situace (komunikace se spolužáky, učitelem, ostatními dospělými) a tímto způsobem vytváříme příležitosti, aby žáci rozvíjeli komunikační strategie a techniky s ohledem na komunikační situaci a záměr a volili vhodné jazykové a technologické prostředky; vedeme je také k praktickému využívání nových technologií a aplikací podle jejich aktuální vzdělávací a komunikační potřeby
- vedeme žáky ke slušnému chování a respektu k ostatním; při práci s informačními zdroji vedeme žáky k dodržování autorského práva, ochraně osobních údajů a vlastní bezpečnosti, dodržování licencí duševního vlastnictví atd.

2. Tematické okruhy průřezových témat zařazené do předmětu

OSV Osobnostní a sociální výchova

Osobnostní rozvoj

OSV 1 Rozvoj schopností poznávání – cvičení smyslového vnímání, pozornosti a soustředění; cvičení dovedností zapamatování, řešení problémů; dovednosti pro učení a studium

OSV 2 Sebepoznání a sebepojetí – já jako zdroj informací o sobě; druzí jako zdroj informací o mně;

OSV 3 Seberegulace a sebeorganizace – cvičení sebekontroly, sebeovládání – regulace vlastního jednání i prožívání; organizace vlastního času,

plánování učení a studia; stanovování osobních cílů a kroků k jejich dosažení

OSV 4 Psychohygienu – dovednosti pro pozitivní naladění mysli a dobrý vztah k sobě samému; efektivní komunikace atd.); hledání pomoci při potížích

Sociální rozvoj

OSV 7 Mezilidské vztahy – péče o dobré vztahy; chování podporující dobré vztahy, podpora, pomoc; vztahy a naše skupina/třída

OSV 8 Komunikace – řeč těla, řeč zvuků a slov, řeč předmětů a prostředí vytvářeného člověkem, dovednosti pro sdělování verbální i neverbální (technika řeči, výraz řeči, cvičení v neverbálním sdělování); specifické komunikační dovednosti; dialog; komunikace v různých situacích

OSV 9 Kooperace a kompetice – rozvoj sociálních dovedností pro kooperaci (podřízení se, vedení a organizování práce skupiny); rozvoj individuálních a sociálních dovedností pro etické zvládnutí situací soutěže

Morální rozvoj

OSV 10 Řešení problémů a rozhodovací dovednosti – dovednosti pro řešení problémů a rozhodování z hlediska různých typů problémů a sociálních rolí

VDO Výchova demokratického občana

VDO 2 Občan, občanská společnost a stát – občan jako odpovědný člen společnosti (jeho práva a povinnosti, schopnost je aktivně uplatňovat, přijímat odpovědnost za své postoje a činy, angažovat se a být zainteresovaný na zájmu celku);

VMS Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech

VMS 1 Evropa a svět nás zajímá – rodinné příběhy, zážitky a zkušenosti z Evropy a světa; život dětí v jiných zemích; lidová slovesnost, zvyky a tradice národů Evropy

MkV Multikulturní výchova

MkV 1 Kulturní diference – poznávání vlastního kulturního zakotvení;

MkV 2 Lidské vztahy – vztahy mezi kulturami (vzájemné obohacování různých kultur); uplatňování principu slušného chování (základní morální normy);

MkV 3 Etnický původ – základní informace o různých etnických a kulturních skupinách žijících v české a evropské společnosti;

MV Mediální výchova

MV 1 kritické čtení a vnímání mediálních sdělení – pěstování kritického přístupu ke zpravodajství

MV 2 interpretace vztahu mediálních sdělení a reality – různé typy sdělení, jejich rozlišování a jejich funkce; rozdíl mezi reklamou a zprávou a mezi „faktickým“ a „fiktivním“ obsahem; hlavní rysy reprezentativnosti (rozlišení reality od médií zobrazovaných stereotypů, jako reprezentace reality); vztah

mediálního sdělení a sociální zkušenosti (rozlišení sdělení potvrzujících předsudky a představy od sdělení vycházejících ze znalosti problematiky a nezaujatého postoje); identifikace společensky významných hodnot v textu, prvky signalizující hodnotu, o kterou se sdělení opírá; identifikace zjednodušení mediovaných sdělení, opakované užívání prostředků (ve zpravodajství, reklamě i zábavě)

MV 3 stavba mediálních sdělení - příklady stavby a uspořádání zpráv (srovnávání titulních stran různých deníků) a dalších mediálních sdělení (například skladba a výběr sdělení v časopisech pro dospívající)

MV 5 fungování a vliv médií ve společnosti – vliv médií na každodenní život, společnost, politický život a kulturu z hlediska současné i historické perspektivy; role médií v každodenním životě jednotlivce; vliv médií na kulturu

MV 6 tvorba mediálního sdělení – tvorba mediálního sdělení pro školní časopis

MV 7 práce v realizačním týmu – komunikace a spolupráce v týmu;

EV Environmentální výchova

EV 3 Lidské aktivity a problémy životního prostředí: doprava a životní prostředí, vlivy průmyslu na prostředí, odpady a hospodaření s odpady, ochrana přírody, změny v krajině

EV 4 Vztah člověka k prostředí – životní styl

3. Učební plán předmětu

ročník	1. stupeň						2. stupeň				
	1.	2.	3.	4.	5.	celkem	6.	7.	8.	9.	celkem
Český jazyk a literatura	8	9	8	7	7	39	4	4	4	4	16
Cvičení z Čj	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	2